

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету міжнародних відносин

проф. Третяко В. В.

“31” *серпня* 20*20*р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Міжкультурна комунікація і міжнародний етикет

Назва дисципліни

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 052 Політологія

Рівень вищої освіти – Перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – Політологія

Обсяг дисципліни – 5 кредитів ЄКТС, *Шифр дисципліни* – ОЗП.03

Мова навчання – українська

Статус дисципліни: обов'язкова (цикл загальної підготовки)

Факультет міжнародних відносин

Кафедра філософії і політології

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальне навантаження		Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Підсумковий контроль	
					Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота			Залік	Іспит
			Кредити ЄКТС	Години	Всього	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
Денна	1	1	5,0	150	68	34	-	34	-	82	-	-		+
Заочна	1	1	5,0	150	12	6	-	6	-	138	-	-		+

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми

Програма складена *М.Б. Дем'янюк* канд. філол.н., доц. М. Б. Дем'янюк
Підпис автора Вчений ступінь, звання, ініціали, прізвище автора

Схвалена на засіданні кафедри філософії і політології

Протокол від 25 серпня 2020 № 1

Зав. кафедри *Н.К. Петрук* Н.К. Петрук
Підпис Ініціали, прізвище

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету міжнародних відносин

Голова вченої ради факультету *В.В. Третяко* В.В. Третяко
Підпис Ініціали, прізвище

2 Пояснювальна записка

Дисципліна «Міжкультурна комунікація і міжнародний етикет» належить до циклу нормативних дисциплін загальної підготовки і займає важливе місце у підготовці фахівців освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 052 «Політологія» за освітньо-професійною програмою «Політологія».

Пререквізити –.

Кореквізити – політика і література, політична журналістика та політична інформація, публічне мовлення та академічне письмо, основи професійної етики, світові політичні процеси і геополітика.

Відповідно до Стандарту вищої освіти із зазначеної спеціальності та освітньої програми дисципліна має забезпечити:

компетентності: здатність працювати в команді та спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій; використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; здатність реалізовувати принципи толерантності та гуманності у контексті сучасної мультикультурності на основі загальнолюдських цінностей та критичного оцінювання історичних та сучасних соціально-політичних, економічних подій та явищ; здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; здатність і готовність формувати громадянський тип політичної культури суспільства, розвивати власну професійну етику і культуру;

програми результати навчання: мати навички професійної комунікації та роботи в команді, вміння спілкуватися та презентувати свої ідеї широкій аудиторії; відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в різних сферах його функціонування на основі розуміння історії, закономірностей та етапів розвитку предметної сфери політології; пропагувати здоровий спосіб життя; застосовувати принципи толерантності та гуманності у контексті сучасної мультикультурності для критичного аналізу історичних та сучасних соціально-політичних, культурних, економічних подій та явищ; здійснювати політичну просвіту і розвивати політичну культуру громадян; вибудовувати свою діяльність на базі принципів професійної етики та персональної відповідальності.

Мета дисципліни. Формування у студентів систематизованого уявлення щодо сучасних наукових концепцій, методів і технологій міжкультурного спілкування, змісту і загальних принципів та правил міжнародного етикету, аналізування й порівняння характерних рис рідної культури спілкування і культур спілкування інших народів.

Предмет дисципліни. Прийняті в національних спільнотах мовні стереотипи і норми поведінки, спілкування, усталені моделі сприйняття та оцінювання предметів і явищ, соціально унормовані звички, традиції, ритуали, дозволи і заборони, а також сукупність загальноприйнятих правил, традицій і умовностей, яких дотримуються дипломатичні представництва, офіційні особи, міжнародні організації в міжнародному спілкуванні.

Завдання дисципліни. Ознайомлення студентів з історією виникнення та теоретичними засадами міжкультурної комунікації і міжнародного етикету, методами дослідження міжкультурної комунікації; розвиток культурної сприйнятливості, здатності до правильної інтерпретації різноманітних видів комунікативної поведінки; формування навичок застосування на практиці отриманих знань в конкретній ситуації міжкультурного контакту.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: уміло володіти основними поняттями та термінами у сфері міжкультурної комунікації і міжнародного етикету, знаннями щодо особливостей культур націй і народів світу та

субкультур для досягнення взаєморозуміння й позитивного результату у міжкультурних контактах, принципами і правилами міжнародного етикету; аналізувати способи вербального та невербального вираження національних особливостей; характеризувати міжкультурні особливості комунікативної поведінки; вміти вести науковий пошук щодо дослідження проблем міжкультурної комунікації.

3 Структура залікових кредитів дисципліни

Назва теми	Кількість годин, відведених на:					
	Денна форма			Заочна форма		
	лекції	практичні заняття	СРС	лекції	практичні заняття	СРС
Тема 1. Міжкультурна комунікація як галузь наукового знання	4	2	8	2	2	8
Тема 2. Теоретичні основи міжкультурної комунікації	4	4	8			14
Тема 3. Вербальна та невербальна комунікація в міжкультурному середовищі	4	4	8			10
Тема 4. Засвоєння іншої культури як проблема міжкультурної комунікації	4	2	8			10
Тема 5. Сприйняття та його перешкоди в міжкультурній комунікації	2	2	8			14
Тема 6. Міжкультурні стилі комунікації	2	4	8	2	2	16
Тема 7. Міжкультурна взаємодія та ділова комунікація	4	4	8			14
Тема 8. Загальні принципи міжнародного етикету	4	4	8	2	2	16
Тема 9. Дрес-код: правила офіційних заходів	2	4	8			16
Тема 10. Міжнародний етикет та дипломатичний протокол	4	4	10			20
Разом за семестр	34	34	82	6	6	138

4 Програма навчальної дисципліни

4.1 Зміст лекційного курсу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	<p>Міжкультурна комунікація як наука Заняття 1. Сутність, об'єкт і предмет міжкультурної комунікації. Місце і роль міжкультурної комунікації в системі підготовки фахівця з політології, поняття комунікації та міжкультурної комунікації, специфіка міжкультурної комунікації, міжкультурна комунікація і культура, мета вивчення міжкультурної комунікації, завдання міжкультурної комунікації. Об'єкт і предмет міжкультурної комунікації. “Комунікація і спілкування”: спільне, відмінне. роль психології і лінгвістики у розумінні спілкування й комунікації. Літ.: [1, с. 7-19; 3, с. 9-15; 4, с. 5-8; 6, с. 12-24].</p>	2
2	<p>Міжкультурна комунікація як наука Заняття 2. Розвиток міжкультурної комунікації та її становлення в умовах глобалізації сучасного світу. Значимість міжкультурної комунікації у сучасному світі. Міжкультурна комунікація в системі наук. Літ.: [1, с. 7-19; 3, с. 9-15; 4, с. 5-8; 6, с. 12-24].</p>	2
3	<p>Теоретичні основи міжкультурної комунікації Заняття 1. Основні підходи до визначення поняття «комунікація». М. Маклюен про епохи розвитку комунікації. Функції комунікації. Основні способи комунікації. Базові елементи комунікації. Об'єкт та суб'єкт спілкування й комунікації Основні чинники комунікації. Цінності. Норми. Звичаї. Етикет. Традиції. Мова. Обряди. Ритуали. Церемонії. Уподобання .Табу. Закони. Співвідношення міжкультурної та політичної комунікації. Толерантність. Консенсус і компроміс як імперативи політичної комунікації. Політичні цінності. Громадянська ідея. Літ.: [3, с. 58-83; 4, с. 5-14; 5, с. 20-45].</p>	2
4	<p>Теоретичні основи міжкультурної комунікації Заняття 2. Нація, народ, етнос, ментальність, національний стереотип, прототип, архетип, символ, культурний код, національна (мовна, ціннісна, концептуальна) картина світу як категорії міжкультурної комунікації. Відмінність народу від нації. Національно-етнічна свідомість. Національно-етнічна ідентичність. поняття «менталітет» і «ментальність». Національний герой як один з критеріїв за яким можна визначити розбіжності в менталітеті різних культурних соціумів. Конфлікт «свого» і «чужого». Природний чинник, соціоетнічний чинник конфлікту між «своїм» і «не своїм». Ксенофобія. Літ.: [3, с. 58-83; 4, с. 5-14; 5, с. 20-45].</p>	2

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
5	<p>Вербальна та невербальна комунікація в міжкультурному середовищі Заняття 1. Вербальне вираження національних особливостей. Сутність вербальної комунікації. Вербальна компетентність: акцент, ритм, конотація, контекст, ідіоматичність, вербальна ввічливість, мовчання, паузація, особистий стиль вербальної комунікації. Способи мовного вираження національної специфіки. Літ.: [1, с. 65-72; 3, с. 54-76; 4, с. 46-56].</p>	2
6	<p>Вербальна та невербальна комунікація в міжкультурному середовищі Заняття 2. Невербальне вираження національних особливостей. Проксеміка як наука: відстань, сприйняття відстані, використання відстані в спілкуванні; чотири типи проксемічної дистанції: інтимний простір, особистий простір, соціальний простір, публічний простір; три типи відстані: фіксована, напівфіксована, неформальна; вісім проксемічних категорій поведінки; класифікація територій. Хронеміка: циркулярний та лінійний час; класифікація часу за його використанням; монохронічна та поліхронічна системи часу; чотири психологічні орієнтації в часі; використання часу як комунікативного каналу; взаємодія часу і влади. Мова тіла. Кінесика: окулесика, зоровий контакт; міміка; поза і пересування; дотики, жести. Зовнішність і запах як категорії невербального спілкування, перешкоди, створювані зовнішнім виглядом і запахами в міжкультурному середовищі. Безпосередність поведінки й фізіологічні реакції як категорії невербальної комунікації. Мовчання як форма комунікації. Поняття безпосередності поведінки; складові безпосередності поведінки; фізіологічна реакція як поняття; поняття «затримки відповіді». Літ.: [1, с. 65-72; 3, с. 54-76; 4, с. 46-56].</p>	2
7	<p>Засвоєння іншої культури як проблема міжкультурної комунікації Заняття 1. Проблема «чужеродності» культури. Соціалізація. Інкультурація. Механізми інкультурації (культурна трансмісія). Акультурація в міжкультурній комунікації. Основні форми акультурації. Культурна адаптація. Культурний шок. Модель засвоєння “чужої” культури М. Беннета. Літ.: [1, с. 158-160; 5, с. 185-211; 6, с. 168-197].</p>	2
8	<p>Засвоєння іншої культури як проблема міжкультурної комунікації Заняття 2. Культурна ідентичність. Етноцентризм та його різновиди. Ментальні основи міжкультурної комунікації. Національний стереотип. Символізм як специфічна ознака комунікації. Національно-культурний символ. Літ.: [1, с. 158-160; 5, с. 185-211; 6, с. 168-197].</p>	2

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
9	<p>Сприйняття та його перешкоди в міжкультурній комунікації</p> <p>Вступ до перешкод сприйняття: атрибуція, поняття сприйняття, категорії сприйняття, сприйняття, сформовані культурою; упередження: забобон, стереотип; колективізм та індивідуалізм, низький та високий контекст, збереження „обличчя”, ієрархія, історія та досвід, домінуючі символи, сила/влада, стать, соціальні класи, правила, соціальні формування, шаблони міркування, цінності, світогляд. Невпевненість і занепокоєння, відношення, етноцентризм, чутливість і пристосовність.</p> <p>Літ.: [1, с. 85-105; 6, с. 23-38].</p>	2
10	<p>Міжкультурні стилі комунікації</p> <p>Комунікативний стиль. Прямий і непрямий комунікативні стилі. Етностилістика. Особистісний стиль. Суспільно орієнтований стиль комунікації. Інструментальний і афективний стилі. Міжкультурні особливості комунікативної поведінки.</p> <p>Літ.: [1, с. 19-32; 5, с. 123-158; 6, с. 188-210].</p>	2
11	<p>Міжкультурна взаємодія та ділова комунікація</p> <p>Заняття 1.</p> <p>Міжкультурна комунікація і ділове спілкування. Характеристика ділового спілкування. Ділова комунікація як знакова система культури. Маніпуляції у діловому спілкуванні.</p> <p>Ділова комунікація в контексті корпоративної культури. Діловий етикет та ділова риторика. Імідж, бренд і репутація як чинники міжкультурної взаємодії.</p> <p>Міжкультурні відмінності у діловій комунікації. Специфіка ділового спілкування представників різних типів культури. Взаємозв'язок національної ментальності та корпоративної культури в різних країнах. Поняття ввічливості в практиці міжкультурної комунікації. Феномен довіри в системі політико-комунікативної взаємодії. Традиції європейського спілкування.</p> <p>Літ.: [5, с. 153-183, 6, с. 146-167].</p>	2
12	<p>Міжкультурна взаємодія та ділова комунікація</p> <p>Заняття 2.</p> <p>Особливості спілкування в Азії (на прикладі країн Китайська Народна Республіка, Японія, Південна Корея, Республіка Індія, Турецька республіка, Держава Ізраїль, Ісламська республіка Іран). Традиції ділового спілкування в Арабських країнах. Спілкування з представниками Африки. Специфіка ділового спілкування в Америці (на прикладі країн США, Канада, Республіка Перу, Мексиканські Сполучені Штати). Особливості ділового спілкування в Австралії.</p> <p>Літ.: [5, с. 153-183, 6, с. 146-167].</p>	2
13	<p>Загальні принципи міжнародного етикету</p> <p>Заняття 1.</p> <p>Загальні принципи та зміст міжнародного етикету. Правила міжнародного етикету. Принцип міжнародної ввічливості.</p> <p>Літ.: [9 с. 119-133, 10, с. 5-22].</p>	2

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
14	Загальні принципи міжнародного етикету Заняття 2. Візитні картки. Інформативність та функціональність візитних карток. Вимоги до візиток. Норми ділового етикету для візиток. Типи візитних карток. Обмін візитками. Скорочення та символи на візитках. Ділові подарунки. Вибір ділового подарунку. Правила вручення подарунку. Літ.: [9 с. 119-133, 10, с. 5-22].	2
15	Дрес-код: правила офіційних заходів Дрес-код ділової людини. Основні стилі дрес-коду. Вимоги до ділового одягу чоловіків. Мова краватки. Історія краватки. Колір краватки. Діловий одяг жінок. Парфуми та косметика ділової жінки. Окуляри, сумка, прикраси як показник культури та смаку. Літ.: [9 с. 135-140, 10, с. 233].	2
16	Міжнародний етикет і дипломатичний протокол Заняття 1. Дипломатичний протокол. Правила і норми дипломатичного протоколу. Форми контактів між державами. Зустрічі та бесіди керівників державних служб з дипломатичними представниками. Дипломатична бесіда. Протокольна практика. Правила проведення переговорів. Класифікація учасників переговорів. Тактика ведення дискусії. Зустріч делегації. Протокольні вимоги до учасників церемоній. Місця розташування учасників церемоній. Літ.: [9 с. 67-117, 10, с. 238-250].	2
17	Міжнародний етикет і дипломатичний протокол Заняття 2. Нанесення візиту ввічливості. Правила вітання. Навички та техніка ведення переговорів. Типи питань при діловій взаємодії. Структура переговорного процесу. Рекомендації для ведення принципових переговорів. Літ.: [9 с. 67-117, 10, с. 238-250].	2
Разом		34

Перелік оглядових лекцій для студентів заочної форми навчання

Номер лекції	Тема лекції	Кількість годин
1	Міжкультурна комунікація як наука. Теоретичні основи міжкультурної комунікації. Вербальна та невербальна комунікація в міжкультурному середовищі. Засвоєння іншої культури як проблема міжкультурної комунікації. Сприйняття та його перешкоди в міжкультурній комунікації. Літ.: [1-8].	2
2	Міжкультурні стилі комунікації. Міжкультурна взаємодія та ділова комунікація. Літ.: [1-8].	2
3	Загальні принципи міжнародного етикету. Дрес-код: правила офіційних заходів. Міжнародний етикет і дипломатичний протокол. Літ.: [9-10].	2
Разом :		6

4.2. Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів *денної* форми навчання

№ з/п	Теми та зміст практичних занять	Кількість годин
1	<p>Міжкультурна комунікація як наука.</p> <p>1. Сутність, об'єкт і предмет міжкультурної комунікації.</p> <p>2. Розвиток міжкультурної комунікації та її становлення в умовах глобалізації сучасного світу.</p> <p>3. Міжкультурна комунікація в системі наук.</p> <p>Літ.: [1, с. 7-19; 3, с. 9-15; 4, с. 5-8; 6, с. 12-24].</p>	2
2	<p>Теоретичні основи міжкультурної комунікації.</p> <p>Заняття 1.</p> <p>1. Комунікація: поняття, види і засоби, функції.</p> <p>Літ.: [3, с. 58-83; 4, с. 5-14; 5, с. 20-45].</p>	2
3	<p>Теоретичні основи міжкультурної комунікації</p> <p>Заняття 2.</p> <p>1. Культурні чинники комунікації.</p> <p>2. Основні категорії міжкультурної комунікації.</p> <p>Літ.: [3, с. 58-83; 4, с. 5-14; 5, с. 20-45].</p>	2
4	<p>Вербальна та невербальна комунікація в міжкультурному середовищі.</p> <p>Заняття 1.</p> <p>1. Вербальне вираження національних особливостей.</p> <p>2. Сутність вербальної комунікації.</p> <p>Літ.: [1, с. 65-72; 3, с. 54-76; 4, с. 46-56].</p>	2
5	<p>Вербальна та невербальна комунікація в міжкультурному середовищі.</p> <p>Заняття 2.</p> <p>1. Невербальне вираження національних особливостей.</p> <p>Літ.: [1, с. 65-72; 3, с. 54-76; 4, с. 46-56].</p>	2
6	<p>Засвоєння іншої культури як проблема міжкультурної комунікації.</p> <p>1. Проблема «чужеродності» культури.</p> <p>2. Типи соціокультурної взаємодії.</p> <p>3. Культурна ідентичність особистості та міжкультурна адаптація.</p> <p>4. Символічні основи комунікативних процесів. Символізм як специфічна ознака політичної комунікації.</p> <p>Літ.: [1, с. 158-160; 5, с. 185-211; 6, с. 168-197].</p>	2
7	<p>Сприйняття та його перешкоди в міжкультурній комунікації.</p> <p>1. Міжкультурний діалог як основа сприйняття та принципи міжкультурного спілкування.</p> <p>2. Перешкоди в міжкультурній комунікації.</p> <p>Літ.: [1, с. 85-105; 6, с. 23-38].</p>	2
8	<p>Міжкультурні стилі комунікації.</p> <p>Заняття 1.</p> <p>1. Етностилістика як галузь міжкультурної комунікації.</p> <p>2. Прямий і непрямий комунікативні стилі. Розгорнутий і згорнутий (лаконічний) стилі.</p> <p>Літ.: [1, с. 19-32; 5, с. 123-158; 6, с. 188-210].</p>	2

9	Міжкультурні стилі комунікації. Заняття 2. 1. Особистісний і суспільно орієнтований стилі. 2. Інструментальний і афективний стилі. Літ.: [1, с. 19-32; 5, с. 123-158; 6, с. 188-210].	2
10	Міжкультурна взаємодія та ділова комунікація Заняття 1. 1. Міжкультурна комунікація і ділове спілкування. 2. Традиції європейського спілкування. Літ.: [5, с. 153-183, 6, с. 146-167].	2
11	Міжкультурна взаємодія та ділова комунікація Заняття 2. 1. Особливості спілкування в Азії та Африці. 2. Спілкування з представниками Америки та Австралії. Літ.: [5, с. 153-183, 6, с. 146-167].	2
12	Загальні принципи міжнародного етикету Заняття 1. 1. Загальні принципи та зміст міжнародного етикету. Літ.: [9 с. 119-133, 10, с. 5-22].	2
13	Загальні принципи міжнародного етикету Заняття 2. 1. Ділова атрибутика: Візитні картки. Ділові подарунки. Літ.: [9 с. 119-133, 10, с. 5-22].	2
14	Дрес-код: правила офіційних заходів Заняття 1. 1. Основні стилі дрес-коду. Літ.: [9 с. 135-140, 10, с. 233].	2
15	Дрес-код: правила офіційних заходів Заняття 2. 1. Вимоги до одягу чоловіків. Мова краватки. 2. Діловий одяг жінок. Літ.: [9 с. 135-140, 10, с. 233].	2
16	Міжнародний етикет і дипломатичний протокол Заняття 1. 1. Протокольна практика. Проведення переговорів. 2. Зустріч делегації. Правила вітання. Літ.: [9 с. 67-117, 10, с. 238-250].	2
17	Міжнародний етикет і дипломатичний протокол Заняття 2. 1. Нанесення візиту ввічливості. 2. Навички та техніка ведення переговорів. Літ.: [9 с. 67-117, 10, с. 238-250].	2
Разом		34

Перелік практичних занять для студентів заочної форми навчання

№ з/п	Теми практичних занять	Кількість годин
1	Основні детермінанти міжкультурної комунікації. Основні категорії міжкультурної комунікації. Проксеміка. Хронеміка. Мова тіла. Акультурація в міжкультурній комунікації. Літ.: [1-8].	2
2	Міжкультурні особливості комунікативної поведінки. Ділова комунікація як знакова система культури. Міжкультурні відмінності у діловій комунікації. Літ.: [1-8].	2
3	Правила міжнародного етикету. Вимоги до ділового одягу чоловіків. Діловий одяг жінок. Правила і норми дипломатичного протоколу. Літ.: [9-10].	2
Разом :		6

4.3. Зміст самостійної (у т.ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів *денної* форми навчання полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до виконання практичних робіт, тестування з теоретичного матеріалу, виконанні індивідуальних домашніх завдань тощо.

Обсяг самостійної роботи з дисципліни «Міжкультурна комунікація і міжнародний етикет» становить 82 години. Вона включає:

- опрацювання теоретичного матеріалу (конспекту лекцій, навчальної літератури);
- опрацювання додаткової літератури при підготовці до практичних занять;
- виконання домашніх практичних та індивідуальних завдань;
- підготовка до поточного тестового контролю;
- підготовка до контрольних заходів (написання контрольної роботи тощо).

Зміст самостійної роботи студентів *денної* форми навчання

Номер тижня	Тема заняття	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Міжкультурна комунікація як галузь наукового знання	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	4
2	Тема 1. Міжкультурна комунікація як галузь наукового знання	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	4
3	Тема 2. Теоретичні основи міжкультурної комунікації	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т2, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	4
4	Тема 2. Теоретичні основи міжкультурної комунікації	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т2, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання домашнього практичного завдання.	4
5	Тема 3. Вербальна та невербальна комунікація в	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т3, підготовка до усного опитування та	4

Номер тижня	Тема заняття	Вид самостійної роботи	Кількість годин
	міжкультурному середовищі	поточного контролю. Виконання індивідуального завдання.	
6	Тема 3. Вербальна та невербальна комунікація в міжкультурному середовищі	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т3, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання домашнього практичного завдання.	4
7	Тема 4. Засвоєння іншої культури як проблема міжкультурної комунікації	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т4, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	4
8	Тема 4. Засвоєння іншої культури як проблема міжкультурної комунікації	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т4, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Підготовка до тестового контролю з тем 1-5. Виконання домашнього практичного завдання.	4
9	Тема 5. Сприйняття та його перешкоди в міжкультурній комунікації	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т5, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Тестовий контроль з тем 1-5.	8
10	Тема 6. Міжкультурні стилі комунікації	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т6, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання індивідуального завдання.	8
11	Тема 7. Міжкультурна взаємодія та ділова комунікація	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	4
12	Тема 7. Міжкультурна взаємодія та ділова комунікація	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання домашнього практичного завдання.	4
13	Тема 8. Загальні принципи міжнародного етикету	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т8, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	4
14	Тема 8. Загальні принципи міжнародного етикету	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т8, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання індивідуального завдання.	4
15	Тема 9. Дрес-код: правила офіційних заходів	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т9, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання домашнього практичного завдання.	8
16	Тема 10. Міжнародний етикет та дипломатичний протокол	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т10, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання індивідуального завдання.	4
17	Тема 10. Міжнародний етикет та дипломатичний протокол	Опрацювання теоретичного матеріалу, з Т10, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	6
Разом:			82

Зміст самостійної роботи студентів заочної форми навчання

Студенти *заочної* форми навчання виконують контрольну роботу, яка включає три теоретичних питання. Вимоги до її виконання, методичні вказівки і варіанти визначаються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожен студент отримує на кафедрі у період настановної сесії, а також вони доступні в електронному освітньому ресурсі в Модульному середовищі для навчання ХНУ.

5 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій навчання, зокрема лекцій (з використанням методів проблемного навчання і візуалізації) і практичних занять (з використанням методів інтерактивного навчання), що мають за мету оволодіння студентами: основними поняттями та термінами у сфері міжкультурної комунікації, знаннями щодо особливостей культур націй і народів світу для досягнення взаєморозуміння й позитивного результату у міжкультурних контактах, способів вербального та невербального вираження національних особливостей, а також міжкультурних особливостей комунікативної поведінки.

6 Методи контролю

Оцінювання студентів здійснюється у формі поточного та підсумкового контролю. Поточний контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти здійснюється впродовж семестру з метою оцінювання рівня засвоєння ними навчального матеріалу під час усіх видів навчальних занять. Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. Поточний контроль проводиться у формах усного та письмового опитувань, тестування, перевірки домашніх практичних та індивідуальних завдань. Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту і передбачає оцінювання засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу за результатами усної відповіді на питання білету.

7 Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Система оцінювання навчальних досягнень студентів базується на аналізі знань і практичних навичок та здійснюється відповідно до Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Хмельницькому національному університеті. Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною *чотирибальною* шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих *позитивно* з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти визначаються структурою дисципліни і важливістю окремих видів її робіт.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні види контролю, зокрема: усне та письмове опитування на семінарському занятті, тестування, перевірка домашніх практичних завдань. Оцінка на семінарському занятті складається з таких елементів: знання матеріалу теми; вміння обґрунтувати думку та оперувати основними категоріями; залучення до дискусій на семінарі. Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний відпрацювати у визначений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичного навчання у семестрі.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна, індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Опитування на практичних заняттях (мінімальна кількість оцінок – 4)	Тестовий контроль Т. 1-5	Іспит
ВК: 0,4	0,2	0,4

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна, індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Тестовий контроль	Контрольна робота	Іспит
ВК: 0,4	0,3	0,5

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Критерії оцінювання за видами робіт

Оцінювання усних та письмових опитувань на практичних заняттях і контрольних робіт

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання
Відмінно	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді державною мовою (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення роботи і володіння спеціальними приладами та інструментами. Здобувач вищої освіти не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві <i>похибки</i> .
Добре	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві-три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання
	рівні репродуктивного мислення, здобувача вищої освіти має слабкі знання структури дисципліни, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекичує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачу вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Оцінювання тестових завдань

Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти п'яти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 25.

Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою.

Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, наведена у таблиці.

Сума балів за тестові завдання	1–13	14–16	17–22	23–25
Оцінка за 4-бальною шкалою	2	3	4	5

На тестування відводиться 25 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Студент може також пройти тестування і в он-лайн режимі у модульному середовищі для навчання MOODLE.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Підсумковий контроль (іспит)

Підсумкова оцінка встановлюється за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені у таблиці.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Бали	Вітчизняна оцінка	
A	4,75-5,00	5	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25-4,74	4	Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75-4,24	4	Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25-3,74	3	Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією

Оцінка ECTS	Бали	Вітчизняна оцінка	
E	3,00-3,24	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00-2,99	2	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00-1,99	2	<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Іспит виставляється, якщо середньозважений бал, який отримав студент з дисципліни, знаходиться у межах від 3,00 до 5,00 балів.

8 Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Комунікативні якості мови.
2. Комунікативні стереотипи.
3. Механізми взаємодії людей в комунікативному процесі.
4. Спілкування і обмін інформацією.
5. Що є предметом міжкультурної комунікації?
6. Мовна особистість в контексті міжкультурної комунікації.
7. Етноцентризм та культурний релятивізм.
8. Комунікативні стилі.
9. Основні теорії міжкультурної комунікації.
10. Крос-культурна упередженість.
11. Стереотипи у ЗМК, шляхи їх подолання.
12. Невербальна комунікація та її особливості.
13. Специфіка українського комунікування.
14. Формування культурної ідентичності.
15. Нація, народ, етнос – категорії МК.
16. Відносність сприймання часу та простору.
17. Теорія комунікації в системі наук.
18. Основні моделі комунікації.
19. Лінгвокультурні аспекти міжкультурної комунікації.
20. Звичай, норми, соціальні групи в різних культурах.
21. Концепт «свого» і «чужого» в міжкультурній комунікації.
22. Національні особливості культур.
23. Що таке цінності.
24. Проблеми сприймання інших культур.
25. Колективістські та індивідуалістські культури.
26. Специфіка роботи журналіста під час висвітлення міжетнічних проблем.
27. Назвіть аргументи на користь толерантності.
28. Основні стратегії акультурації.
29. Що таке толерантність?
30. Емпатія і толерантність.
31. Конфлікт в процесі міжкультурної комунікації.
32. Що таке «культурний шок» і як він проявляється?
33. Що включає в себе поняття «міжнародний етикет»?
34. Перерахуйте типи візитних карток.
35. Дайте визначення поняттю «дрес-код». Які основні стилі дрес-коду?
36. Дайте визначення поняттям «дипломатичний протокол», «Міжнародна ввічливість».
37. Перерахуйте протокольні правила.

9 Методичне забезпечення

Освітній процес з навчальної дисципліни «Міжкультурна комунікація і міжнародний етикет» в достатній мірі забезпечений необхідною навчально-методичною літературою. Зокрема, викладачами кафедри підготовлені і видані:

1. Міжкультурна комунікація : методичні вказівки до семінарських занять для студентів спеціальності 052 «Політологія» / М. Б. Дем'янюк, О. О. Заславська, С. М. Козаченко, О. А. Посвістак, Я. В. Ювсечко. – Хмельницький : ХНУ, 2019. – 25 с.

2. ЕОР «Міжкультурна комунікація і міжнародний етикет» в модульному середовищі для навчання Moodle. Доступ до ресурсу: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=6949>.

10 Рекомендована література

Основна

1. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація / В. М. Манакін. – К. : Академія, 2012. – 284 с.

2. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація / І. В. Ковалинська. – К. : Вид-во «Освіта України», 2014. – 289 с.

3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: 2-ге видання, доповнене / Ф. С. Бацевич.. – К. : Видавничий центр «Академія», 2009. – 376 с.

4. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с.

5. Гриценко Т. Б. Етика ділового спілкування : [навч. посіб.] / Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, Т. Д. Іщенко – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.

6. Садохин А. П. Межкультурная коммуникация : [учеб. пособ.] / А. П. Садохин. – М. Гардарики, 2006. – 266 с.

7. Основи міжкультурної комунікації: навч. посібник / укл. Попович М.М. – Чернівець. нац. ун-т, 2012. – 160 с.

8. Спільна історія. Діалог культур: навч. посіб./П.Вербицька, Н.Голосова, В.Дяків та ін.; Всеукр. асоц. викл. історії та сусп.дисциплін «Нова доба». – Львів: ЗУКР, 2013. – 256 с.

9. Палеха Ю. І. Етика ділових відносин: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2007. — 359 с.

10. Шинкаренко, Тетяна Іванівна. Дипломатичний протокол та етикет : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Т. І. Шинкаренко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка.— 2-ге вид., доповн. — К. : ВПЦ "Київ. ун-т", 2009. — 295 с.

Допоміжна

11. Белая, Е. Н. Теория и практика межкультурной коммуникации: учеб. пособие / Е. Н. Белая. – М.: «Форум», 2011

12. Берри Дж., Пуртинга А.Х., Сигалл М.Х., Дасен П.Р. Кросс-культурная психология. Исследования и применение. – Харьков: Гуманитарный Центр, 2007. – 560 с.

13. Богдан С.П. Мовний етикет українців: традиції і сучасність / С.П. Богдан. – К.:, 2001. – 302 с.

14. Бондырева С.К. Толерантность (введение в проблему) / С.К. Бондырева, Д.В. Коле-сов. – М., 2003. – 107 с.

15. Гачев Г. Ментальности народов мира / Г. Гачев ; ред. Л.А. Аннинский. – М.: Алгоритм, Эксмо, 2008. – 544 с. – (Менталитет).

16. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу: монографія / І.О.Голубовська. – К.: Логос,2004. – 284 с.

17. Горелов И.Н. Невербальные компоненты коммуникации / И.Н. Горелов. – М. : Наука, 1980. – 352 с.

18. Донец П.Н. Основы общей теории межкультурной коммуникации / П.Н. Донец. – Харьков: ШТрих, 2001. – 384 с.
19. Жайворонок В.В. Знаки української культури: словник-довідник / В.В.Жайворонок. – К.:Довіра, 2006. –703 с.
20. Зиновьев Д.В. Социокультурная толерантность – ее сущностные характеристики / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://res.krasu.ru/paradigma/1/6.html>
21. Зінченко А. Концептуальні ідеї розуміння сутності феномена «комунікативна толерантність» / А.Зінченко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – Запоріжжя: б.в., 2009. – Вип. 3(56). – С. 213–219.
22. Козловська Г.В. Актуальність проблем міжкультурної комунікації в сучасних умовах / Г.В. Козловська. – Київ. : 2005. – 176 с.
23. Козуб Л.С. Специфіка міжкультурної комунікації в текстах усних засобів масової комунікації / Л.С.Козуб. – Київ. : 2000. – 110 с.
24. Куликова Л.В. Коммуникативный стиль в межкультурной парадигме / Л.В. Куликова; Краснояр. гос. пед. ун-т им. В.П. Астафьева. – Монография. – Красноярск, 2006. – 392 с.
25. М'язова І. Ю. Особливості тлумачення поняття «міжкультурна комунікація» / І. Ю. М'язова // Філософські проблеми гуманітарних наук. – 2006. – № 8 . – С. 108–113.
26. Мальцева К.С. Міжкультурні непорозуміння і проблема міжкультурного перекладу: Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.04 / Ін-т філос. ім. Г.С.Сковороди НАН України. — К., 2002. — 20 с.
27. Махній М. Етнoеволюція: науково-пізнавальні нариси. – К. : Влох.ua – 432 с.
28. Мацумото Д. Психология и культура. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 416 с.
29. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації / Г.Г.Почепцов. – К.:ВЦ «Київський університет», 1999. – 308 с.
30. Сорокина Н.В. Национальные стереотипы в межкультурной коммуникации: Монография. – М.: ИЦ РИОР: НИЦ ИНФРА-М, 2016. – 268 с.
31. Тер-Минасова С.Г. Война и мир языков и культур: вопросы теории и практики / С.Г.Тер-Минасова. – М. :АСТ: Астрель: Хранитель,2007. – 286 с.
32. Хоменко Т. ЗМІ в контексті міжкультурного діалогу доби глобалізації / Тетяна Хоменко // Вісник Львівського Університету. – Серія Журналістика. – 2007. – Вип. 30. – С.62-67.
33. Черняк Н.В. Межкультурная компетенция: история исследования, определение, модели и методы контроля: монография». – 1-е изд. - М.: Флинта, 2016. – 265 с.

11 Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khnu.km.ua>.
2. Модульний курс для дистанційної форми навчання Доступ до ресурсу: http://dn.khnu.km.ua/dn/k_list.aspx?bk=Г.
3. Електронна бібліотека університету . Доступ до ресурсу: http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/p1age_lib.php.
4. Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/?locale=uk>.